

Tionde roten, tomt 22

Kvarteret Göta Kanal

Tjugoandra roten 1637–57v

Torggatans östra sida

Tolfte roten 1657h–1670

Börge Olufsson båtekarl R22 10.22

1656:-26 1657v:-16 (XII), 1657h: 16 1662–63: ½, 1665: 2, ej 1666

Väl ej Börge Olufsson i Åå, som blev änklings denna tid? Han står ju tillsammans med sin företrädare i äktenskapet Anders Nilsson i kontributionslängden (se nedan). Av justitiekollegiet tillfrågades Berge Olofsson i Åå i jan 1665 om han hade varit gift två gånger. Nej, men hans hustru hade varit det. Hans styvbarn hade frånskiftats innan han fick sin sal hustru. Han uppvisade inventarium – *Truls Torstensson* skulle svara därför. På frågan hur han ville dela ifrån sig styvbarnens möderne, svarade han att gården stod dem i underpant tillhanda. Han pålades att ”med det forderligaste” leverera ifrån sig ett inventarium, varpå skifte skulle utgå. Något arvskifte kunde dock inte upprättas på grund av pengar lånade av Per Kock och tvist mellan Per Kocks arvingar. Per Kocks hustru befalldes upprätta inventarium. *Kerstin T? D Kock* ville att någon av rådet skulle bevista arvskiftet hos henne. I justitiekollegiet den 20.6.1665 berättades Berge Olufsson i Åå ha två styvbarn efter sin hustru. Förmyndare skulle konstitueras, t.ex. *Truls Torstensson*, som var anförvant.

10.4.1666: J K *Truls Torstensson* var förmyndare för *Anders Nilssons* barn *Brita och Cherstin Andersdöttrar* och *Anders Björnsson* för *Berge Olufssons* egna barn *Elin, Annika och Nils*.

Anders Nilsson båtsman R22

1656–18 1657v–9 (XII), 1657h: 16 1658: 1

Engelbrekt Biörsson skolmästare eller Djäkne

1667–1711 (begr. 24.12. s.å.)

M1676: 1 tomt

Gustavi tomtöreslängd 1670–81

Han kallas ömsevis *Biörsson* och *Björnsson* och t.o.m. vid en lagbjudning av gården söder härom *Esbjörnsson*. Det senare skulle tyda på att han var son till *Esbjörn Hansson* i gården norr härom. Detta antydes också i det faktum, att han hade en son, som hette *Esbjörn*, vilket ju inte var ett vanligt namn.

Justitiekollegiet som 1668 hade en rannsaking om legaliteten hos stadens skolmästare meddelade detta år den 17 januari, att *Engelbrekt Biörsson* informerade 12 barn ”hade gift sig här och köpt en gård, var i fjol därifrån förbuden. Wiste Lectoris Gymnasio sal Magistri Starinii testimonium.” Rätten tillät honom den 30 januari tills vidare hålla skola till dess den kunde få prov på hans duglighet och skicklighet.

Engelbrekt Biörnssons hustru begravdes i D den 8.7.1670. Han kallas "barneskolmästare", när han den 22 10. 1671 gifte om sig med Karin Björnsdotter.

I kämnärsrätten den 21.6.1772 krävde Engelbrekt Biörsson hustru Karin Andersdotter på resterande hushyra. När saken behandlades igen 3.7 1672 var hennes vittnen Petter Holm och Nils Eriksson snickare närvarande men hustru Karin hade rest till Holland.

1676 utsågs Engelbrekt Biörsson till rotemästare i Jöns Börgessons ställe eftersom denne inte presterat den flit han skulle (se 9.23).

I december 1686 begärde Engelbrekt Biörsson laga värdering av en klädesrock och byxor, som hade pantsatts honom av *konstapeln Peder Jonsson Näbb* för hushyra och lånade penningar, sammanlagt 13 d 12 öre smt.

Den 29.10.1688 fick Engelbrekt Biörsson plikta 40 mark för att han hade förrättat arvdelning efter en avliden *båtsman Mårten Larsson Buller* i stället för att överlämna saken till sterbhuskuratorn Laurent Böker. Härigenom hade Laurent Bökers, stadens, konungens och två böner från Ale härad uteslutits från deras andelar i arvet. – När grannen i söder 1707 pantsatte sin gård kallas Engelbrekt Biörsson Engelbrekt Djäkne – han ägnade sig alltså åt undervisning.

I en supplik den 26.10.1697 (EIIa:13) sade sig Engelbrekt Biörsson ej ha sparat sin flit, när det gällde hans två söners utbildning till sina hantverk. Han klagade över att den ene sonen

(*skräddaren*) *Esbjörn Engelbrektsson*

(som övertog gården 1712) hade blivit lurad vid ingåendet (den 3.1.1697) av sitt giftermål. Sönens hustru *Kerstin Clasdotter* hade från sitt tidigare äktenskap med *Henrik Hermansson* medfört sådana skulder "att han aldrig dher uthinnan uthreda kan". Han ville att sonen skulle befrias från dessa hustruns skulder. Kerstin Clasdotter lämnade en lista över sina skulder. Hon hade den 16.12.1696 vänt sig mot skepparen Anders Thorssons hustru, som hade överfallit henne med okvädingsord och "lasteliga ord", då hennes "svärefader Engelbrekt Djäkne" varit där med stadstjänaren Thore Thoresson att utfordra kontributionen. Hon hade kallat henne "hora, bedragerska och fyllemärr". I rätten sade skepparen Anders Toresson till fiskalen Jonas styfwert, att han såg väl att fiskalen hade skrivit denna skriften och om han hade gjort det, så hade han skrivit som en skälm. Fiskalen svarade, att ingen kunde bevisa honom ha gjort det. Under det att parterna tvistade om skällsorden kallade Anders Toresson Kerstin Claesdotter för en sugga men rättade genast sina ord, innan han "af rätten nedergick såsom uti hastigheten obetänksamma". Han bad om ursäkt också på hustruns vägnar, varefter det blev förlikning.

Engela och *Sigrid Mårtensdöttrar* vände sig vid kämnärsrätten mot hustru *Anne Peders* (*Anke Peders*) för skällsord "i deras eget huus". Lena Mårtensdotter vittnade om att hon stod i sin gård, som var belägen intill det hus käranden bebodde. (En varning för dem som inte tål tidens pornografiska sätt att uttrycka sig" Men lägg märke till de ålderdomliga böjningarna av verben"): "Ann Peters kom barhuvud utur stugan och sade till (skomakaren) Daniel Engelbrektsson (Engelas fästman): Du slogst mig som en tjuv och skiälm och spänste mig för min buuk som ingen ärlig karl och skiällte då hans fästemo för en gammal hora säijandes, du äst wist rädder att du icke skall få honom tiid nog i ändan på dig. Joo han kommer där tiid nog" etc.

Vid kämnärsrätten den 7.7.1708 tvistade Esbjörn Engelbrektsson med sin bror Daniel Engelbrektssons hustru *Sigrid Nilsson* (begr. 12.12.1709, syster till *Anders Gunnarssons* hustru *Ingeborg Nilsson*, se Berg II:3–4, 249 Daniel gifte efter hennes död om sig med *Ingeborg Olofsdotter*). *Soldaten Hans Bergs* hustru *Anna Svensdotter* vittnade om en dörr som uppbrutits under

mäster Esbjörn skräddeles frånvaro uppbruten dörr, vilket denne gav svägerskan skulden för. Enligt *pigan Britta Tollesdotter* hade Esbjörn skrädde sagt, att ”det var tjuvar och skälmar, som bröto upp en ärlig mans dörr, Det är ey ringa förtret, det dess dörrar medan han är i Gudz hus ey få blifwa orubbade”. Mäster Esbjörns hustru hade sagt till mäster Daniels hustru ”iag gier dig Fanen i wäld och Kiössning der, Hwarmed hon någorlunda sin kiortel upplyft”. Men mäster Daniels hustru hade endast svarat, att hon skulle få sin betalning, när hennes man kom hem. Daniel Engelbrektsson (bou 1712) efterlämnade hus och tomt på Kvarnbergsgatan, värt 260 d smt (se 10.17).

Det visade sig, att Engelbrekt Biörnsson blev sannspådd, vad beträffar sonen Esbjörns hustru Kerstin Clasdotter. Vid kämnärsrätten den 22.10.1707, då Esbjörn stred som svarande mot *fyrvaktaren i artilleriet Lars Barck* om en klädning, berättades hon vara förrymd. Esbjörn Engelbrektsson hade aldrig sett Kerstin i klädningen. Han höll Lars Barcks ord icke för mer än ”Salvia venia en lort” och kallade honom en osanningsman. Det talades om en *Sven Bengtsson*, som hade friat till Kerstin, när hon var änka, och om dennes nuvarande hustru.

Den 10.9.1709 varnades Engelbrekt Biörnsson för att i fortsättningen låta använda sig som conceptionist ”varigenom de ordinarie advocaterna warda högeligen prejudicerade”. Pigan Brita Jönsdotter hade föregående rättegångsdag insatts i häkte för att hon vägrat uppge, vem som skrivit hennes inlaga.

Det omtalades i kämnärsrätten den 1.6.1709 att då Nils Bryngelsson hade varit hos Samuel Bornander, hade Engelbrekt Biörnsson kommit dit och bett att Samuel Bornander skulle följa med sig hem för att rädda fläsket, ”som nu var nederfallit och förbränt”. Samuel Bornander hade blivit helt bestört och genast följt Engelbrekt Biörnsson hem. Detta har betydelse för följande:

Fällberedaren Esbjörn Månsson berättade i underrätten tre veckor därefter, att Engelbrekt Biörnssons son Esbjörn Engelbrektsson kommit till honom något före sistlidna påsk och sagt, att om han hade något att avhandla med hans far Engelbrekt, så skulle gå till honom emedan hans sjukdom tilltog mer och mer, varpå han strax förfogat sig till Engelbrekt Biörnsson ”havandes då sett honom ligga i sängen och vara helt uppsvullen”. En och annan hade berättat, att han hållits i sängen, sedan förledne jul. Lars Ambjörnsson berättade, att Engelbrekt Biörnsson blivit sjuk något före sistlidne Juletid och sedan ”Samuel Bornanders skinkor opbrände”. Lars Ambjörnsson tillspordes om han visste om Engelbrekt Biörnsson tagit Samuel Bornanders fläsk ”i sin wärdslo”.

Men detta var sommaren 1709. *Rotemästaren Engelbrekt Biörnsson* kunde 1710 betyga på sitt samvete, att han grant kände igen den från utlandet återkomne *Joris Larsson Hahle* och har lärt honom läsa och skriva, emedan han höll barnaskola.

Det dröjde till den 23.11.1711 innan det i rätten meddelades att Engelbrekt Biörnsson var avliden och till julafton samma år, innan han begravdes i domkyrkan. Eftersom Engelbrekt hade haft om hand om några Kung Maj:ts och stadens uppborder skulle notarien Schwartz träda i hans hus och se till att ej levererade medel förseglades och undersöka om det fanns några restantier att indraga.

Den 6.5.1713 testamenterade Esbjörn Engelbrektsson till sin hustru *Annika Månsdotter*. Vittnen var *Gunnar Larsson*, *Hans Carlsson Lind* och *Hans Jürgensson Paul*. Enligt agistratsprotokollen 1712 hade *pistolsmeden Paul Månsson Brovall* i Jönköping systemen *Sigrid Månsdotter* och *Svärgern Esbjörn Engelbrektsson* i Göteborg.

Troligen är Esbjörn Engelbrektsson identisk med den som i domkyrkans begravningsbok kallas Björn E, och begravdes i så fall 11.6.1715. Samma år värderade skattningslängden tomten till 150, huset till 250 och lösejendomen till 50 d smt. I gården bodde då också svägerskan Sigrid Månsdotter (lösejendom 10 d smt), *båtekarlen Sven i Kiärr* Kvar 1717 med sin hustru *Anna Hindriksdotter* och dennes son *Måns Svensson* (kvar 1717 med sin hustru *Kerstin Eriksdotter* lösejendom resp. 80 och 30 d smt).

Den 2.8.1716 begärde (Daniel Engelbrektssons svåger) Anders Gunnarsson, att Esbjörn Engelbrektssons änka skulle leverera ifrån sig, vad som borde tillkomma Daniel Engelbrektssons dotter efter hennes farfar och att hon skulle få inlösa sin farfars fars och sin egen faders gård. Esbjörns änka var barnlös. Huset på Torggatan hade vid bouppteckningen efter Engelbrekt Biörnsson den 29.7.1712 värderats till 400 d smt men Anders Gunnarsson erbjöd 500 d smt. – Skomakaremästare Daniel Engelbrektsson (begr. 13.5.1712) hade enligt bouppteckning 1712 efterlämnat änkan Ingeborg Olofsdotter och hus och tomt på Kvarnbergsgatan, värt 250 d smt (Berg II:3–4, 249).

Gården hade 1719–20–24 övertagits av

Löjtnant Daniel Becks änka.

Daniel Becks arvingar krävdes på en obligation, som denne i april 1719 på 54 d smt i caroliner till *kaptan Christian Brack*, som krävde betalning ur auktionspengarna för Becks försålda gård. Löjtnant Becks änka och hennes styvdotter *Ingrid Lind* omtalades. (Tyvärr odaterad anteckning. Möjligen samtidigt meddelat Gbg RR 1721, 184, 523, 665: Ingrid Lind påminner om inventariums upprättande efter dess avlidne far Daniel Beck.)

Borgaren Lars Eriksson

1725–55, hans ödetomt 1760

Vid bouppteckningen efter Lars Erikssons avlidna hustru *Maria Lundberg* den 26.3.1735 ägde Lars Eriksson hus och gård på Torggatan mellan klädesmakare Hans J Pauls änkas hus och skeppare Bastian Borelius, värt 427 d smt (var det samma Marit Andersdotter, som 1716 var änka efter *Bengt Svensson*?) (Berg II:3–4, 266).

Rådman Daniel Pettersson anhöll i egenskap av förmyndare 1759 om laga inteckning i borgaren Lars Erikssons på Torggatan belägna tomt till säkerhet för ett lån på 200 d smt, som denne erhållit av framlidne *handelsm. Olof Holmgren* den 28.3.1753. Lars Eriksson hänvisade till vådelden och till att ödetomten tillhörde hans tre barns av förra giftet möderne. Daniel Pettersson meddelade, att arvskiftet i april månad 1735 efter Lars Erikssons förra hustru *Maria Lundberg* utfallit med 300 d smt, d.v.s. 100 d smt var, men icke att huset eller tomten blivit anslagna på barnens enskilda lott. Sedan hade 24 runda år förflutit. Tomten hade i värde överstigit barnens arv.

Daniel Pettersson var förmyndare för madame *Anna Maria Lidgren* och hennes barns arv efter deras faderfader och moderfader *Olof Holmgren* (EIIb:95).

Lars Eriksson ingav den 1.6.1761 ett skriftligt tillstånd att inteckna hans på Torggatan belägna ödetomt för sina söner *Petter Ericksson Lind*, *Johannes Eriksson Lind* och *Erik Eriksson Lind*. Man bör observera det för tiden säregna patronymikon sönerna bär – i bouppteckningen 1735:15 omtalas sönerna som Petter, Erik och Johannes Larssöner. Där anges fränderna på mödernesidan vara *skomakaremäster Erik Löfgren* och *borgaren Anders Cedervald*. Lars Erikssons svaga ekonomiska tillstånd, som hade uppkommit genom tvenne olyckliga eldsvådor hindrade honom att

utbetala kapital eller ränta på deras inestående möderne, som härrörde från ett den 28.3.1735 och den 26 samma år in-tecknat inventarium på 300 d smt.

Bryggaren Jonas Rullman inropade den 9.1.1766 på offentlig auktion för 400 daler 2 öre smt inropat ödetomten, som tagits i mät för borgaren Lars Eriksson för gäld och skuld. Denna kallas 1770 bryggaren Jonas Rullmans tomt bebyggt med silleskjul. Rullman avstod tillsammans med sin *hustru Eva Rullman* den 6.4.1771 tomten till *handelsmannen Anders Rydell* mot en betingad köpesumma 430 d smt. *Rydell och hans hustru Ulrica* avstod i sin tur den 17.7.1773 till *fortifikationskassör Herr Carl Arendt Kjellin* som tillsammans med sin *hustru Johanna Fredericia Heinrichi* försålde tomten med därå varande åbyggnad till *herrar Henrik Törner Planck och Schönfeldt* för 800 d smt. Uppbud den 2.4.1775, 30-penning 36 daler 21 1/3 öre smt. 1785–90 talas om des-sas bebyggda tomter. 1800–1807 om Handelsman H J Plancks tomt.

Tomterna 10.22–23 uppbjöds den 15.11.1819 av ägaren av 10.20 *handl J O Jacobsson*. Sedan skedde alla efterföljande uppbud gemensamt för alla tomterna 10.20–23. Se 10.20.